

paliores, de quibus, et quibusdam aliis, fu-
sissime tractat Menochius cit. remed. 4. *de*
Recuperanda possessione, per totum.

§ V.

DE DIVISIONE FRUCTUUM, HORUMQUE RESTITUTIONE
PER SPOLIATOREM, AUT MALE FIDEI POSSESSOREM
FACIENDA.

104. *Fructus generatim, qui? Beneficiorum*
ecclesiasticorum collatio continetur inter fructus.
— Quæritur I. Quid intelligatur nomine fruc-
tuum? Resp. I. Generatim loquendo *Fructus*,
a ferendo sic dicti, appellantur illi, quos fun-
dus, vel quælibet alia res fert, seu reddit. Et
in tali tam generica seu ampla acceptione,
Fructuum appellatione continetur etiam col-
latio beneficiorum ecclesiasticorum, utpote
quæ inter bona episcopalia, et fructus com-
putatur, juxta Glossam fin. in c. *Cum olim*.
14, *de Majorit. et obed.* Hac ratione pariter
dicuntur *Fructus* mensæ episcopalis, hoc est,
redditus ipsius, quos videlicet solet annua-
tim ferre. Sed magis loquendo ad proposi-
tum,

105. *Fructuum appellatione in jure, qui ve-
niant?* — Resp. II. *Fructuum* appellatione in
jure intelliguntur illi, qui supersunt «deduc-
tis impensis, quæ querendorum, colligen-
dorum, conservandorumque eorum gratia
fiunt.» Ita loquitur textus expressus in l. *Si*
a domino, 39, § fin. ff. *de Petition. hereditat.*;
eo addito, quod hoc non solum in bonæ fidei
possessoribus locum habeat, verum etiam in
malæ fidei, puta in prædonibus. Id ipsum
tradit Glossa in c. *Gravis*, §. *Fructus*, h. t.,
estque communis.

106. *Obligatio restituendi fructus rei alienæ,*
qualiter intelligenda? — Infertur proinde,
quod dam dicitur quempiam, puta injustum
rei alienæ spoliatorem, teneri præter rem
ipsam restituere omnes ejus fructus, id de
illis dumtaxat fructibus, qui supersunt ne-
cessariis impensis, intelligendum sit: non
autem includendo ipsas expensas, quæ factæ
fuerunt, ut puta respectu frumenti in arando,
liturando, et conducendo aut conservando
horreum, in quo reconditum fuit. Glossa in
cit. l. *Si a domino*. §. *Querendorum* et seqq.
Neque enim potest censeris fructus, nisi quod
superest expensis, computando simul pretium
impensi in cultura rei alienæ.

107. *Fructus alii sunt naturales, alii indus-
triales.* — Quæritur II. Quotuplicis generis

sint fructus? Resp. I. Fructus alii sunt natu-
rales, alii industriales. Ita Glossa in d. c. *Gra-
vis*, §. *Fructus*, h. t. et alia Glossa in l. *Et ex*
diverso. §. *Non habendam*. ff. *de Rei vindicat.*
et doctores communiter: quamvis Abbas in
cit. c. *Gravis*, n. 3, h. t., et Bartolus l. *Et*
ex diverso, §. *Ultimo*, ff. *de Rei vindicat.* et
Alexander Imolensis lib. IV, consil. 56, n. 9,
ac Menochius *de Recuperand. possess.* remed.
15, n. 576, addant tertiam fructuum speciem,
videlicet fructus civiles, ut sunt usuræ, pen-
siones domorum, navium vecturæ et obven-
tiones, ac his similia.

108. *Fructus civiles non constituunt tertium*
fructuum speciem, sed reducuntur ad industria-
les. — Verum fructus isti, quos alii vocant
civiles, commode reducuntur ad industriales,
hoc ipso, quod magis industria hominum,
quam natura proveniant; prout sentit Cowar-
ruvias lib. I. *Var. resolut.* cap. III, n. 6, citans
Aretinum consil. 100; Mynsinger, §. *Si quis a*
non domino, n. 7. Institut. *de Rer. divis.*; Card.
Tuscius litt. F. concl. 485, n. 1 et seqq.
Quinimo Baldus in l. *Si traditio*, in fin. C. *de*
Actio. empt. hosce fructus vocat industrialis-
simos, eo quod hominis industria in navibus,
vel ædibus locandis impensa proveniant, et
sine tali industria non habeantur. Et hinc
Menochius lib. II. *de Arbitrar. judic.*, casu
210, n. 27 et 29, revocat priorem suam sen-
tentiam, qua cit. remed. 15, *de Recuper. pos-
sess.* n. 576, admiserat tertiam illam speciem
fructuum civilium: et credit commentitiam
esse denominationem hanc, cum nullo jure
probetur, ac negari non possit majorem in
his industriam hominis versari, ac in cæteris
fructibus. Itaque dimissa fructuum civilium
specie, sive ipsa ad fructus industriales re-
ducta,

109 et 110. *Fructus naturales, et fructus in-*
dustriales, qui? — Fructus naturales sunt illi,
quos natura sua sponte producit, nihil aut
parum cooperante industria hominis: ut
poma, ficus, nuces, cerasa, fenum, ligna et
hujusmodi, quæ vi ac beneficio naturæ prin-
cipaliter, non diligentia et opera hominis
proveniunt, arg. l. *Fructus percipiendo*, ff. *de*
Usuris. Ubi idcirco pomum censetur esse
fructus naturalis, «quia non ex facto hominis
is fructus nascitur.» Licet enim in hisce
colligendis, aut etiam plantandis arboribus,
requiratur aliquis labor hominis, atque in-
dustria ipsius, hæc tamen modica est re-
spectu naturæ, quæ totum ferme agit.

Fructus industriales econtra dicuntur illi,

qui diligentia et cura hominis proveniunt,
l. *Bonæ fidei*, § 1, ff. *de Acquir. rerum domin.*
Sive, qui proveniunt ac percipiuntur potius
ex industria hominis, quam ex ipsa natura:
ut segetes sive frumenta, utpote quæ non nisi
opera hominis, sive excolendo terram, atque
serendo acquiruntur; prout exemplificatur in
d. l. *Fructus percipiendo*. Idem dicendum de
vino, oleo, ac similibus, arg. l. *Si ejus*, ff. *de*
Rei vindicat. ubi vinum et oleum, clare dis-
tinguuntur ab uvis et olivis, sicque ob novam
formam, quam eisdem homo per expressio-
nem sua industria tribuit, §. *Cum ex aliena*.
Institut. *de Rer. divis.* inter fructus indus-
triales connumerari merentur, haud obstante,
quod uvæ et olivæ, ad instar pomorum pos-
sint dici fructus naturales. Menochius *de Ar-
bitrar. judic.* cit. casu 210, n. 21 et seqq.
quamvis card. Tuscius cit. concl. 485, n. 4,
allegans Bartolum consil. 125, n. 2, lib. I,
olivæ numeret inter fructus industriales, eo
quod hominis industriam requirant.

111. *In dubio quales sint, judicis arbitrio id*
discutiendum. — Cæterum loquendo de aliis
fructibus, in quibus non satis per leges de-
terminatum reperitur, an sint naturales, vel
industriales, id relinquitur judicis arbitrio:
qui tum ex allatis exemplis motum animi sui
informare potest, arg. l. *Non possunt*, ff. *de*
Legib.; tum circa casus particulares attendere
debet, utrum in hujusmodi fructibus produ-
cendis plus valeat industria hominis, quam
ipsa natura, vel econtra. Si enim magis in
illis versetur industria hominis, erunt indus-
triales, si vero magis natura, dicentur fructus
naturales, arg. l. *Queritur*, ff. *de Statu ho-*
min. et can. *Si testes*, §. *Hermaproditus*
3, q. 4; Abbas in c. *Gravis*, n. 3, h. t.; Co-
varruvias lib. I. *Var. resolut.* cap. III, n. 6;
Menochius d. casu 210, n. 20, et alii.

112 et 113. *Lac et lana in pecoribus, etc., an*
sint fructus industriales, vel naturales? — Hinc
fit, quod inter fructus industriales non pauci
doctores numerent lac et lanam in pecori-
bus; ut Glossa §. *Si quis a non domino*, §. *Cura*.
Institut. *de Rer. divis.*; Abbas cit. n. 3; Barto-
lus l. *Et ex diverso*, n. 2, ff. *de Rei vindicat.*;
Ant. Nebrissensis in *Vocabulario juris*, §. *Fruc-*
tus industriales; Menoch. cit. casu 210, n. 25,
et quidam alii: eo quod non conveniant absque
magna cura hominis, qui nisi diligenter cus-
todiret et pasceret oves, nec lac nec lanam
ab his acciperet. Econtra vero Menochius
d. remed. 15, *de Recuperand. possess.* n. 577;
Mynsinger d. §. *Si quis a non domino*, n. 7.

Inst. *de Rer. divis.*; Spiegelius in *Lexico*
juris, §. *Fructus naturales*, et quidam alii, lac
et lanam pecorum inter fructus naturales
connumerant. Et hoc ipsum de fœtibus ani-
malium, ut hædulis, agnis, vitulis, plerique
doctores tenent, quod nempe spectent ad
fructus naturales; cum magis ex natura,
quam hominum industria proveniant.

Verum hoc non posse universaliter affir-
mari, sed id juxta diversas locorum qualita-
tes, et circumstantias, judicis arbitrio fore
determinandum, inquit Joan. Garcias tom.
XVII *Tractatum*, tract. *de Expensis et me-*
liorat., cap. XXIII, n. 8. Nam alicubi oves, in
sylvis et montibus absque cura hominum va-
gantur, concipiunt et pariunt; sicque merito
eorum fœtus censentur esse fructus naturales.
Alibi vero id non accidit absque magno labore
et industria hominis, qui eas in stabulis cus-
todire, ad pascua deducere, ipsaque pascua
juxta illarum genium atque indigentiam mu-
tare, pluraque alia præstare cogitur: ubi
proin merito fœtus talium animalium inter
fructus industriales numerari valent. Idem
dicendum de herbis, quæ alicubi sponte
nascuntur, alicubi magnam hominis indus-
triam et culturam, ut nascantur, requirunt;
prout præsertim videre est in hortaliis.

114, 115 et 116. *Fructus percepti, et fructus*
percipiendi, ac fructus consumpti, qui? —
Resp. II. Insuper fructus alii sunt percepti,
alii percipiendi, seu adhuc pendentes: ex
perceptis vero alii sunt consumpti, alii non
consumpti. Ita communis: et quidem fructus
percepti, non solum dicuntur illi, qui per-
fecte sunt collecti; veluti, qui jam coniecti
sunt in horreum: sed etiam, qui industria
hominis sunt a solo separati, licet nondum
sint in horreis, vel cellariis reconditi, l. *Si*
usufructuarius, ff. *Quibus modis usufructus*
amitt., ubi dicitur, «Fructum percipi spica,
aut feno caso, aut uva adempta, aut excussa
olea, quamvis nondum tritum frumentum,
aut oleum factum, vel vindemia coacta sit.»
Secus dicendum de ea olea, quæ per se de-
cidit, ac proin absque hominis industria se-
paratur a solo, sicque nondum inter fructus
perceptos numerari meretur; prout in cit.
l. *Si usufructuarius* subjungitur.

Fructus percipiendi dicuntur illi, qui adhuc
pendent, bonisque aliis connexi adherent.
Et tales fundo cedunt, fundumque sequun-
tur; ac proinde una cum fundo (deductis
tamen impensis) restituendi sunt: nam «fruc-
tus pendentes, pars fundi esse videntur, »

prout loquitur text. in l. *Fructus pendentes*, 43, ff. *de Rei vendic.*

Fructus consumpti appellantur illi, quos possessor in suos usus convertit, nec amplius existunt in rerum natura. Fructus non consumpti econtra censentur, qui adhuc sunt in rerum natura. Et hac multiplici fructuum divisione præsupposita, quantum ad alteram partem præsentis paragraphi,

117. *Spoliator violentus tenetur restituere rem ablatam, et omnes fructus ejus.* — Quæritur III. Utrum spoliator violentus tum rem ablatam, tum fructus ejus et damna illata restituere teneatur, et qualiter? Resp. I. Spoliator, seu violentus invasor, non solum tenetur, ac judicialiter compelli debet restituere rem ablatam, sed etiam omnes fructus ejus, tam perceptos, et consumptos, vel adhuc extantes, quam etiam illos, quos prior possessor percipere potuisset, si ipsi possidere fuisset licitum. Textus est in c. *Gravis*, 11, h. t. estque concors doctorum sententia. Concordat jus civile l. *Si de possessione*, c. *Unde vi*, ubi pariter dicitur, quod conventum interdicto *Unde vi*, seu violentum possessorem, « causam omnem præstare oportet: in qua fructus etiam, quos vetus possessor percipere potuit, non tantum quos percepit, venire non ambigitur. »

118. *Etiam illos, quos prior possessor percipere potuisset.* — Et notanter hoc ultimum additur; quia, dum dicitur, quod possessor malæ fidei teneatur restituere illos etiam fructus, qui percipi potuissent: istud ly « percipi potuissent, » referendum est ad petitorum spoliatorum, non vero ad possessorem violentum, seu prædonem spoliatorum; uti liquet tum ex posterioribus verbis cit. l. *Si de possessione*, c. *Unde vi*, tum etiam ex d. c. *Gravis*, h. t. Ubi Pontifex, loquens de restitutione fructuum percipiendorum, satis clare id ipsum insinuat, illis verbis: « Sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem. » Abbas in cit. c. *Gravis*, n. 13 et seqq. h. t.; et Bartolus in l. *Et ex diverso*, § *Sequitur*, in Glossa, ff. *de Rei vendicat*, solventes contraria.

119. *Et hoc amplius declaratur.* — Nec immerito hoc dicitur, atque notatur. Quia ex qualitate culturæ, quam exercet petitor, seu dominus spoliatus, facile contingere potest, ut ex re spolio ablata majores ille fructus percipere potuisset, ac ipsemet spolians possessor sive prædo. Quod si vero econtra spo-

liator majores inde fructus potuisset percipere, non videtur, quod exinde petitor spoliatus possit prætere interesse: tum quia nullum ob id damnum passus est: tum quia in cit. c. *Gravis*, h. t. solummodo fit mentio de fructibus qui per antiquum possessorem percipi potuissent. Abbas loc. cit. n. 14, in fin., istud asserens esse notandum.

120. *Spoliator tenetur etiam omnia damna illata plenarie resarcire.* — Resp. II. Insuper spoliator, seu violentus invasor, tenetur omnia damna, ex sua despoliatione alteri illata, plenarie resarcire, atque pro illatis injuriis competenter satisfacere. Ita unanimis doctorum; et præter jura proxime allegata, patet ex l. 1, § *Non solum*, ff. *de Vi et vi armat.* et l. 1, ac seqq. c. *Unde vi*, cum similibus. Id ipsum, et quidem clarius, habetur expressum in jure canonico cap. ult. *de Injuriis et dam. dat.* Idque merito: siquidem lumen naturale, atque ipsa justitiæ virtus, non solum exigit restitui alienum, seu rem violenter alteri ablatam; sed etiam resarciri pro possibili omnia damna injuste illata, et pro injuriis undequaque satisfieri, ne proximus indebite gravetur, atque gravatus remaneat, contra illud lumine naturali notum: « Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. »

121. *Et antequam audiatur super proprietate, præmissa omnia spoliato ad obolum restituere.* — Atque hæc ad materiam præsentis tituli applicando, est sciendum, quod antequam spoliator audiatur, spoliatus debeat restitui quoad fructus et expensas, Barbosa in c. *Gravis*, n. 4, h. t. allegans Rotam in Lavellen. seu Melphien. pecuniaria, 18 novemb. 1620, coram Ubaldo, et in Romana sylvæ, 15 maii 1628, coram Verospio. Adeo quidem, ut conformiter dictis supra n. 8, spoliatus ad obolum usque sit restituendus, antequam spoliator audiatur super proprietate spoliati. Menochius remed. 1, *de Recuperand. possess.* n. 329, citans plures alios. Concordat Abbas in c. *Gravis*, n. 2, h. t., asserens quod ex interdicto *Recuperandæ* non solum veniat restitutio rei invasæ, sed etiam plenaria restitutio omnium mobilium inde ablatarum, re sarcitio damnorum, atque plenaria restitutio fructuum tum perceptorum, tum eorum, qui percipi potuissent: quamvis enim interdictum *Unde vi* de rebus mobilibus non detur principaliter, bene tamen accessorie, ut jam supra tit. præced. § 3, n. 99 et seqq. dictum fuit.

122. *Ubi de illota spoliato violentia constat, damna et interesse probantur per actoris juramentum; et qualiter?* — Resp. III. Si quidem constet de violenta illata, certum autem non sit, quantum damnum per spoliatorem fuerit illatum, et spoliatus singula, quæ perdidit, comprobare nequeat, sicque super ipsismet rebus ablati, vel invasi, ac damno dato controversia suboritur: tunc iudex inspecta personarum et negotii qualitate, debet illud taxare, et juramentum actori, sive petitori spoliato deferre; et hoc jurante, quod tantum damnum, et non minus, passus fuerit, statur juramento ejus, ac juxta quantitatem taliter juratam iudex reum, seu spoliatorem condemnare debet. Ita communiter et patet ex cap. ult. *De iis, quæ vi metusve causa, etc.* Idemque habetur expressum in l. *Si quando*. C. *Unde vi*, ubi Summarium brevius sic loquitur: « Contra violentum, constituto de violentia, damna et interesse probantur per actoris juramentum, iudicis taxatione præmissa. »

123. *Requiruntur tamen ad hoc quatuor conditiones; et quæ?* — Porro ut locum habeat dispositio hujus legis, ac cit. cap. ult. *De iis, quæ vi metusve causa, etc.*, sequentia quatuor copulative requiruntur. — I. Quod violentia plene probetur; puta, per propriam spoliatoris confessionem vel per testes, aut hujusmodi, non autem per solum juramentum spoliati: siquidem juramentum non est liquida probatio; ac proinde ubi requiritur legitima probatio, non sufficit juramentum solum, juxta Glossam notabilem in l. *Cum de indebito*. § *Legitimis*. ff. *de Probation.* — II. Quod inspecta negotii ac personæ qualitate, fiat taxatio damni per iudicem. — III. Quod juretur per spoliatum juxta formam taxatam. — IV. Quod sequatur condemnatio facta a iudice secundum formam illam taxatam, Jason in d. l. *Si quando*. n. 7, C. *Unde vi*, et patent singula ex verbis illius legis, atque ex cit. cap. ult. *De iis, quæ vi metusve causa fiunt.*

124. *Possessor malæ fidei, licet violentus non sit, tenetur restituere fructus ex re aliena perceptos.* — Quæritur IV. An possessor malæ fidei, licet violentus non sit, teneatur fructus ex re aliena perceptos restituere? Resp. affirmative. Idque patet ex l. *Si fundum*. C. *de Rei vendicat.* et l. *Certum est*. C. eod. ubi dicitur: « Certum est, malæ fidei possessores, omnes fructus solere cum ipsa re præstare. » Concordat textus expressus in § *Si quis a non domino*. Instit. *de Rerum divis.*, de quocumque

malæ fidei possessore indistincte pronuntians: « Qui alienum fundum sciens possederit, cum fundo etiam fructus (licet consumpti sint) cogitur restituere. » Ubi Glossa § *Cogitur restituere*, inquit, quod malæ fidei possessor teneatur de consumptis, « Conditione sine causa, » et de extantibus, « Rei vendicatione. »

125. *Imo et eos, qui a domino percipi potuissent.* — Quinimo possessor quilibet malæ fidei, non solum tenetur præstare fructus perceptos; sed etiam, qui a domino honeste percipi potuissent, l. *Fructus non modo*. ff. *de Rei vendicat.*, juncta Glossa ibid. in casu, textum illum intelligente de quolibet malæ fidei possessore: non distinguendo, an sit violentus, necne. Menochius, *de Recuperanda possess.* remed. 15, n. 602, et communis. Concordant proxime dicta n. 117 et seqq. Et de his minor est controversia inter doctores: major autem de restitutione fructuum per bonæ fidei possessorem præstandorum ex re aliena, seu postmodum per dominum illius rei evicta. Unde sit

§ VI.

DE RESTITUTIONE FRUCTUUM A BONÆ FIDEI POSSESSORE EX RE ALIENA PERCEPTORUM, SED NONDUM CONSUMPTORUM, FACIENDA.

126. *Præmittitur ordo questionum.* — Quæritur I. Utrum bonæ fidei possessor teneatur restituere fructus industriales ex re aliena perceptos, sed nondum consumptos? Et notanter additur, « fructus industriales: » quia de naturalibus est alia quæstio, de qua agitur proxime post istam. Additur etiam, « sed nondum consumptos: » nam de consumptis pariter specialis difficultas de qua ex professo dicitur § seqq. Quo prænotato,

127. *Possessor bonæ fidei, etiam sine titulo, fructus industriales ex re aliena perceptos facit suos.* — Resp. I. Possessor bonæ fidei, cum titulo, sive absque titulo, fructus industriales ex re aliena perceptos, facit suos, ita tamen, ut hosce necdum consumptos sed adhuc extantes, teneatur domino supervenienti una cum re evicta restituere: sicque dominium illorum fructuum non sit omnino perfectum, et irrevocabile. Ita Glossa in l. *Et ex diverso*. § *Non habendam*; et Bartolus ibid. § *Sed fructus industriales*. ff. *de Rei vendicat.*; Abbas in c. *Gravis*. n. 4, h. t.; Speculator tit. *de Fructibus et interesse*. § 1, n. 2; Covarruvias lib. I